

Наталія ЖМУРА,
Алла УКРАЇНЕЦЬ

Розвиток традицій поліської вишивки в сучасному вишивальному мистецтві Рівненщини

Художні особливості вишивки нашого регіону формувались віками. Основні її властивості — смугастість орнаментальних композицій, чіткість та лаконічність малюнку, перевага червоного кольору, використання складних архаїчних технік (1, с.108). Ці художні особливості знайшли подальший розвиток у наш час в роботах кращих майстрів декоративно-прикладного мистецтва нашого краю: М.Шевчук, В.Галапач, О.М'якоти, О.Рябунець (2). Щоб зв'язок з минулим не переривався, сотні шанувальниць цього виду мистецтва в нашому краї вкладають у візерунки найцінніші й найпоцінніші мрії свого життя. Вони, як і наші предки, вірять, що вишитий орнамент захищає душу і тіло людини від зруйнування, занепаду, відмирання. Вишивальниці по зернинах збирають і відтворюють на полотні давню поліську вишивку для своїх дітей, онуків, правнуків, для майбутнього, для піднесення духовності нашого народу.

До таких майстрів належить О.Рябунець — народний майстер, мешканка Рівного. Вона народилась 3 січня 1952р. в с.Стримба Надвірнянського району Івано-Франківської області. З дитинства дівчинка бачила, як мама створювала на полотні різноманітні візерунки, і в неї виникло бажання теж спробувати. Хоча перші

О.І. Рябунець. Фото Алли Українець.

кроки були нелегкими, але Оріся не здається, вона ще більше захоплюється вишивкою і вже у 5 років досягає неабиякого успіху, адже дарує люблячому татусеві на його день народження вишиту власними руками серветку. Власне, цей подарунок і був першою роботою Орісі Іванівни. Взагалі, у їхній оселі теплу атмосферу створювали багато вишитих виробів: і серветок, і рушників, і хустинок. У родині вишивала не лише мама, але й тітка, від якої, власне кажучи, Оріся навчилась багато чому цікавому й корисному. Та й на батьківщині Орісі постійно вишивали й вишивають до цього часу в основному геометричними орнаментами, використовуючи такі техніки, як «низь», «набирування», «розпис», «мережки» тощо.

На цьому захоплення дівчини не закінчується: з 1960 по 1964 рік Оріся охоче відвідувала заняття з «домоводства», де багато вишивала. Саме в цей час її зацікавила техніка «гладь». Згодом Оріся вступає в Луцьке культосвітнє училище на факультет народного відділу. У 70-х роках, закінчивши училище, працює інструктором районного будинку культури в Камінь-Каширському.

У цей час вона збирає на виставку вишиті роботи в мешканців навколишніх сіл. Її вразила їх надзвичайна різноманітність. Знову пробуджується любов до вишивки. Оріся починає вишивати, а за взірць бере роботи, які вона досліджує. Через деякий час обсяг її вишивок зростає, і вона починає брати їх з собою на виставки в Луцьк, Київ. І щоразу, коли вишивальниця досліджує чужі роботи, створює власні, то відкриває для себе щось нове й дуже цікаве. У 70-х роках, буваючи на виставках, Оріся Іванівна по-справжньому закохується в красу поліської вишивки, і починає використовувати її елементи у власних роботах. Пізніше вона переїздить у Рівне, де не полишає улюблене заняття. З 1976 року Оріся Іванівна бере участь у республіканських виставках, де представляє свої роботи на суд столичного глядача.

Вишивки майстрині дістають визнання далеко за межами нашої області. Головне в її творчості - вміле поєднання традицій і сучасних нововведень, якість, притаманна справжнім високохудожнім зразкам декоративно-прикладного мистецтва. Спираючись на певні естетичні уподобання, які виробив колективний досвід, вишивальниця вносить у загальну скарбницю своє, особисте. Адже нові часи диктують нові форми, нові виражальні засоби.

Багато часу присвятила Оріся Іванівна вивченню особливостей вишивки Поліського регіону, вважаючи її своєрідною, особливою. Працюючи над виготовленням як предметів побутового призначення (скатертин, серветок, рушників) так і частин одягу (сорочок, суконь, блуз), вишивальниця вміло використовує старовинні засоби орнаментування. Найбільше уваги приділяє Оріся Іванівна вишивці рушників, для виготовлення яких застосовує як фабричне, так і домотканне полотно. По-

ширений орнамент — геометричний, рослинний використовує рідко, а зооморфні мотиви у вишивці не застосовує взагалі.

Чіткий геометричний орнамент її рушників характеризується графічною точністю. За давньою традицією, він розміщується декількома горизонтальними рядами на кінцях, найчастіше трьома: центральна смуга — ширша, вужчі — по боках. Більшість орнаментальних композицій, створених руками вишивальниці, базуються на старовинних поліських техніках. Майстриня опанувала «лічильну гладь», «ризь», «заволокання», «хрестик», «ретязь», «виколоювання», «курячий брід», «овесець», «зерновий вивід» та ін. Особливо вподобала Оріся Іванівна «заволокання» («занизування», яке використовує при орнаменталізації святкових рушників, досконало володіє також технікою «ризь», яку по місцевій традиції поєднує з «гладдю», виконаною білим по білому. Дуже любить мережки, які вміло використовує в кожній своїй роботі, тактовно й органічно вплітаючи їх в структуру орнаменту. Всього майстриня опанувала близько 90 видів технік та мережок.

За час сумлінної праці вишивальниця створила свій стиль, основними особливостями якого є чіткість орнаменту в поєднанні з досконалістю технічного виконання; художнє чуття, яке допомагає майстрині використовувати традиції, прийоми і мотиви орнаментики, керуючись власним розумінням композиційної грамотності. Роботи вишивальниці відзначаються гармонійним добром кольорів. Поряд з традиційним — червоним, вона часто використовує синій та голубий: увагу її привертає також вишивка білим по білому, інколи для оздоблення сучасного модерного одягу застосовує коричневий колір. Нитки, якими вишиває Оріся Іванівна, — «муліне», «шовк», «окріл», «меланж».

Будучи учасником багатьох виставок, конкурсів, фестивалів, вишивальниця отримує призові місця, премії, медалі. У 1983 році їй присвоюють звання «Народного майстра декоративно-прикладного мистецтва». З того часу творчі роботи майстрині побували в Польщі, Німеччині, Канаді, Австралії, Росії. Її рушник «Рівне вечірнє» зайняв перше місце на конкурсі весільних рушників у Дніпропетровську (1996р.).

Останні 4-5 років Оріся Іванівна проводить курси вишивки, що працюють при міському Центрі зайнятості. І хоча вона вже визнаний майстер, однак щоразу відкриває для себе щось невідоме, цікаве, захоплююче в світі мистецтва.

Головне в творчості вишивальниці те, що вона вміло поєднує давні традиції з сучасними вимогами. Вивчаючи старовинні орнаменти, вона не сліпо копіює їх, а творчо переосмислює, творить нові, висловлюючи в них своє розуміння прекрасного.

Свою любов до творчості Оріся Іванівна передає не лише учням, але й своїй доньці — Іванці. Ще з дитинства дівчинка допомагала мамі готувати роботи на різноманітні виставки. У 12 років вона віддала на

виставку комплект власних вишитих серветок. Поступово Іванна опановує вишивальні техніки, беручи приклад з матері. Найулюбленіша її техніка — «художня гладь». Обсяг робіт дівчини постійно зростає. Вміло й чітко підібрати орнамент допомогло їй навчання в художній школі.

Обоє, матір і дочка, захоплюються також виготовленням прикрас із бісеру, шиттям, в'язанням. Отже, любов до творчості зігриває атмосферу їхньої оселі, не дає зачерствіти душею, впасти у відчай в скрутні хвилини, є тим духовним стержнем, який єднає покоління.